

V.V. FEDORCHUK, O.S. ALIKSIYCHUK. THE USAGE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE MUSIC TEACHERS

The summary. The article deals with some innovative pedagogical technologies (interactive, project, multimedia) and their importance in a higher school. The possibilities of their usage in the process of training of the future Music teachers are described here.

Key words: innovative pedagogical technologies, interactive technologies, project technology, multimedia technologies of studying.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Я.В. Сверлюк.
Одержано редакцією 25.01.2016 р.

УДК: [378. 016: 331]: 37. 011. 3 - 051

О.І. ШУРИН

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Резюме. Розглянуто окремі аспекти професійної підготовки вчителів в контексті вагомості особистісно орієнтованого підходу в забезпеченні ефективності навчального процесу. Зокрема, основна увага приділена особистісно орієнтованому підходу у професійній підготовці майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, професійна підготовка майбутніх учителів технологій, особистісно орієнтована освіта, педагогічна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язку з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна система вищої освіти в умовах ринкової економіки, зорієнтована на розвиток самоосвіти, формування пізнавальної ініціативи студентів. Особистісний підхід, диференціація унікальних особливостей кожного студента, дає змогу організувати навчання студентів в руслі сучасних тенденцій мобільної готовності до навчання та саморозвитку, де пізнавальна діяльність набуває творчого, пошукового характеру, проявляється інтелектуальний та творчий потенціал студентів, реалізуються їх дослідницькі здібності [4].

Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій передбачає створення найоптимальніших умов для всебічного розвитку особистості, урахування індивідуальні особливості їх характеру, потреби та інтереси, а також допомогу в самопізнанні, саморозвитку та самореалізації кожного студента. В сучасному періоді розвитку вищої школи ідея розвитку цілісної особистості поступово стала домінантною і визначальною ознакою сучасної освіти. Зміст освіти в контексті особистісно орієнтованого навчання, базуючись на інноваційних розробках, спрямовано на всебічний розвиток особистості [3].

Особистісно орієнтована освіта є тим форматом освіти на сьогоднішній день, що дозволить розглядати освіту як ресурс і механізм суспільного розвитку. Разом з тим сутність особистісно орієнтованого підходу все ще є предметом суперечок теоретиків і практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше питань загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Теоретичні та методологічні проблеми особистісно орієнтованого навчання на сучасному етапі ми зустрічаємо в ґрунтовних дослідженнях вітчизняних учених-педагогів і психологів – М. Алексеєва, Г. Балла, І. Беха, Д. Белухіна, Д. Богоявленської, О. Бондаревської, В. Бочелока, Е. Зеєра, Л. Качалової, С. Кульневича, С. Максименко, О. Пехоти, С. Подмазіна, О. Савченко, В. Серікова, І. Якиманської, С. Яценко та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити роль особистісно орієнтованого підходу в забезпеченні ефективності процесу навчання майбутнього вчителя технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В педагогічній науці особистісний підхід визначено як послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії. Це базова ціннісна орієнтація педагога, яка визначає його позицію у взаємодії з кожною дитиною й колективом.

Ознаками особистісно орієнтованого навчання є: зосередження на потребах особистості; надання пріоритету індивідуальності, самоцінності; співпраця, співдружність, співтворчість між студентами та викладачами, удосконалення педагогічних відносин у бік їх відвертості, емпатійності, духовно-морального єднання зі студентом; створення ситуації вибору й відповідальності; пристосування методики до навчальних можливостей студента, актуалізація проблеми особистісного зростання особистості як основи її самостійності в оволодінні змістом освіти; стимулювання розвитку й саморозвитку студента.

У сучасному розумінні особистісно орієнтований підхід у освіті – це визнання студента головною діючою фігурою всього освітнього процесу, створення таких умов, у яких він знаходився б не в ролі виконавця або спостерігача, а був би повноправним автором своєї “життєвої позиції”, відповідальним за власні вчинки.

Особистісно орієнтований освітній процес – це процес освіти (формування, розвитку) особистості, основною метою якого є забезпечення інтеграції керованого розвитку й саморозвитку конкретної особистості й суспільства. У даному контексті поняття особистості виступає ідеальним результатом інтеграції тенденцій розвитку індивідуальності як складної системи й тенденцій розвитку соціуму.

Мета особистісно орієнтованої освіти – знайти, підтримати та розвинути людину в людині й закласти в неї механізми самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання й інші необхідні для становлення самобутнього особистісного образу й гідного людського життя, для діалогічної взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією. А також в створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності й суспільних відносин, яка буде своєю діяльністю і стосунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих (екзистенціальних) особистісних цінностей.

Зміст особистісно орієнтованого навчання має включати все, що необхідно студенту для розвитку особистості, визначенні власної особистісної позиції в житті: вибрати значимі для себе цінності, оволодіти певною системою знань, виявити коло цікавих наукових і життєвих проблем, освоїти способи їх вирішення, відкрити рефлексивний світ власного «Я» і навчитися керувати ним. Перехід до особистісно орієнтованого навчання, на думку О. Бондаревської, залежить від педагога: його бажання, загальної й педагогічної культури, особистісних якостей. Тому кожен педагог повинен виявляти ціннісне ставлення до дитини, культури, творчості, проявляти гуманну педагогічну позицію, вміти створювати й постійно збагачувати культурно-інформаційне й предметно-розвивальне освітнє середовище, працювати зі змістом навчання, володіти різноманітними педагогічними технологіями, надавати їм особистісно розвивальну спрямованість [1].

Сутність освітнього процесу, відповідно до особистісно орієнтованого підходу, полягає у створенні умов для освіти особистості – в розкритті й максимальному розвитку всіх сутнісних сил особистості, її здібностей та інтересів, створенні умов для саморозвитку особистості в певному соціумі й певній культурі [9].

До функцій особистісно-орієнтованої освіти належать: гуманітарна, культуропобудовча, функція соціалізації. Суть гуманітарної функції полягає у визнанні самоцінності людини та забезпечення її фізичного і морального здоров'я, усвідомлення сенсу життя та активної позиції в ній, особистісної свободи і можливості максимальної реалізації власного потенціалу. Засобами реалізації даної функції є розуміння, спілкування та співробітництво. Культуропобудовча функція спрямована на збереження, передачу, відтворення та розвиток культури засобами освіти. Механізмами реалізації даної функції є культурна ідентифікація як встановлення духовної взаємозв'язку між викладачем та його учнями, прийняття їх цінностей як своїх і побудова навчального процесу з їх урахуванням. Функція соціалізації передбачає забезпечення засвоєння і відтворення індивідом соціального досвіду, необхідного і достатнього для входження людини в життя суспільства. Засобами реалізації даної функції є рефлексія, збереження індивідуальності, творчість як особистісна позиція в будь-якій діяльності і засіб самовизначення.

Реалізація зазначених функцій не може здійснюватися в умовах авторитарного стилю відносин викладача та студентів. В особистісно орієнтованому підході передбачається інша позиція педагога: оптимістичний підхід до дитини, прагнення педагога бачити перспективи розвитку особистісного потенціалу студента та вміння максимально стимулювати його розвиток; ставлення до вихованця як до суб'єкта власної навчальної діяльності, як до особистості, здатної вчитися не з примусу, а добровільно, за власним бажанням і вибором, проявляти власну активність; опора на особистісний зміст та інтереси кожної дитини в навчанні, сприяння їх набуттю та розвитку [11].

Критеріями ефективної організації особистісно орієнтованого навчання виступають параметри особистісного розвитку, зокрема такі як: розвиток свідомості особистості, структури її психічної діяльності, суб'єктності особистості (рефлексивного усвідомлення себе та своїх можливостей), духовності, довільність у поведінці та в організації психічних процесів особистості та ін. Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів спрямований на формування вмінь безперервної освіти. Такий підхід передбачає постійну самоосвітню і самовиховну роботу, а також залучення студентів до науково-педагогічної діяльності й оволодіння «інструментами» науки, тобто дослідницькими методами [5].

Упровадження особистісно орієнтованого підходу в теорію і практику підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів має послідовний поетапний характер. На кожному етапі реалізації технології ставляться відповідні цільові орієнтири, вирішуються певні завдання.

На першому діагностичному етапі відбувається актуалізація особистісних ресурсів, творчого потенціалу майбутнього педагога, подолання стереотипів і комплексів, пов'язаних з власною педагогічною діяльністю. Визначаються наступні завдання: майбутні педагоги мають усвідомити сутність суспільних цілей, задач і трансформування їх у загальні педагогічні цілі, завдання; сприяти осмисленню студентами значущості педагогічної діяльності; створити умови для реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин як між студентами, так і між викладачем і студентами; сприяти розвитку рефлексії, як основного механізму осмислення власного досвіду і визначення завдань саморозвитку.

Другий етап – реалізаційний, спрямований на розкриття потенційних особистісних можливостей відповідно до вимог педагогічної професії. На даному етапі визначені наступні завдання: сприяти осмисленню студентами прояву своєї суб'єктності; стимулювати прояв самостійності та здатності до самоствердження, творчої активності, здатності до співробітництва; сприяти розвитку рефлексії.

Третій етап – оцінно-узагальнюючий, передбачає становлення і розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів у процесі їх професійної діяльності. Цей етап співпадає з періодом підготовки студентів до педагогічної практики і її проходженням в освітніх установах. Студенти набувають практичний досвід, упроваджують теоретичні знання у практичній діяльності. Майбутні педагоги навчаються відбирати навчальний матеріал, конструюють навчальний процес і самостійно творчо проєктують інноваційні технології навчання на основі особистісно орієнтованого підходу [5].

Ефективність особистісно орієнтованого навчання значною мірою залежить від підготовки майбутніх педагогів до його здійснення. Вона має насамперед сприяти збагаченню студентської молоді інноваційними

знахідками, підтримувати у них прагнення до новизни, творчості, пошуку інноваційних форм, методів та видів творчої діяльності [7].

Професійна підготовка майбутніх учителів технологій передбачає формування та розвиток їх творчої активності, творчої ініціативи, пошуку. Відтак, необхідно створювати реальні умови для реалізації індивідуальних можливостей особистості кожного студента. Творча діяльність емоційна, вона впливає на всі сторони життя особистості, допомагає задовольнити потреби у діяльності, самопізнанні; спонукає до пошуку. Саме у творчій діяльності розвиваються якості творчої особистості.

На основі узагальнення результатів теоретичних досліджень (В. Бурдун [2], С. Борисова [1], С. Єфіменко [6], С. Ткачук [10] та ін.) виділені найбільш значимі умови реалізації особистісно орієнтованого підходу при підготовці майбутніх учителів технологій, а саме: опрацювання навчального матеріалу в індивідуальному темпі, який будується на основі розуміння індивідуальної сутності майбутнього педагога; залучення студентів до аналізу етапів вирішення навчального завдання, орієнтація на використання різних способів дій, залучення до аналізу власних помилок, навчання творчим пошуковим процедурам; максимальна самостійність майбутніх учителів технологій; навчальний матеріал повинен бути побудований таким чином, щоб можна було забезпечити можливість студенту обирати вид та форму завдань для виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань згідно програми вивчення дисциплін; стимулювання творчих намагань студентів, використання якісних оцінок не тільки за кінцевий результат, але й за процес його досягнення.

Виділені умови дозволяють конкретизувати методичні засади реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій, а саме: зміна акцентів в методах навчання з ілюстративно-пояснювальних на пошуково-дослідницькі через пов'язування отриманої інформації зі знаннями, що вже отримані та можливістю використовувати її в майбутньому, використання діалогічного методу; варіативність у формах організації роботи, відборі наочності, дидактичних посібників, методів і прийомів навчання та оцінювання знань; інтеграція різних галузей знань, яка забезпечується через використання можливостей комп'ютерної техніки, інформаційну підтримку за допомогою електронних текстів, ресурсів Інтернету, через контакти з культурою і досвідом інших людей, застосуванням в навчальному процесі надбань інших наук та галузей знання; застосування лабораторно-практичних та семінарських робіт для забезпечення кращого сприйняття та осмислення студентами навчального матеріалу, розвитку аналітичного мислення, абстрагування та формування зв'язків між теоретичними й практичними знаннями; стимулювання максимальної самостійності, емоційного самовираження та вияву творчих здібностей через диференційовані види самостійної роботи, проведення творчих конкурсів, захистів проєктів, виставок тощо [1].

Застосовуючи особистісно орієнтований підхід у професійній діяльності, педагог повинен знати індивідуальні особливості своїх студентів; враховувати індивідуальні особливості студентів при плануванні навчальних завдань та оцінюванні їх навчальних результатів; організувати навчальне середовище, яке б відображало індивідуальні особливості студентів у групі; планувати навчальні цілі, враховуючи зону найближчого розвитку для кожного студента; використовувати різні форми навчання (робота в малих групах, робота в парах тощо) для застосування індивідуального підходу; приймати рішення стосовно навчальних завдань не лише за рекомендаціями державних навчальних програм, а й на основі спостережень за студентами та їх оцінюванні; володіти та використовувати навички спостереження для моніторингу індивідуального прогресу кожного студента [8].

Висновки з описаного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Відтак, особистісно орієнтована система навчання передбачає вирішення завдань зміни традиційної педагогіки педагогікою толерантності, суб'єктно-об'єктних відносин між вчителем і учнем – суб'єктно-суб'єктними, побудови процесу навчання й виховання кожного конкретного студента на основі його природних здібностей з урахуванням задоволення потреб в пізнанні, самопізнанні й розвитку. Тому освітня система повинна мати диференційований характер з урахуванням різних властивостей особистості. З особливою актуальністю ці завдання постають перед підготовкою майбутнього вчителя технологій, який окрім загальної системи знань, умінь та навичок повинен володіти спеціальними знаннями, за допомогою яких зможе здійснювати головну мету означеної освітньої галузі – підготовку учнів до самостійного трудового життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова С.В. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі профільного трудового навчання старшокласників : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Світлана Володимирівна Борисова. – К., 2006. – 268 с.
2. Бурдун В.В. Проблеми фахової підготовки сучасного вчителя трудового навчання [Електронний ресурс] / В.В. Бурдун // Науковий вісник Донбасу. – 2008. – Вип. 1 (5). – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN5/index.htm>. – Назва з екрану.
3. Василенко О. Умови реалізації особистісно орієнтованого змісту загальної середньої освіти / О. Василенко // Освіта і управління. – 1999. – № 1. – С. 53-58.
4. Головка Л.О. Структура та зміст особистісно орієнтованого навчання. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source>. – Назва з екрану.
5. Дубасенюк О.А. Технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя / О.А. Дубасенюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.; редкол.: І.А. Зязюн [та ін.]. – Вип. 29. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 55-59.

6. Єфіменко С.М. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів технологій / С.М. Єфіменко // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: Педагогічна. – 2011. – №17. – С.150-152.
7. Коробченко А.А. Проблеми особистісно-орієнтованого навчання у вищих навчальних закладах / А.А. Коробченко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №4. – Бердянськ: БДПУ, 2005. – 210 с.
8. Кушнарєнко Н.І. Особистісно-орієнтоване навчання як умова успішного розвитку та саморозвитку особистості студента [електронний ресурс]: форум педагогічних ідей «Урок» – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/35234/. – Назва з екрану.
9. Особистісно орієнтований підхід як педагогічна умова формування педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. – Режим доступу до журн.: <http://ua.textreferat.com/referat-12395-1.html>. – Назва з екрану.
10. Ткачук С.І. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя трудового навчання у вищих педагогічних навчальних закладах [Електронний ресурс] / С.І. Ткачук, С.І. Коберник // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_2_108_19.pdf. – Назва з екрану.
11. Якиманська І.С. Особистісно-орієнтоване навчання в сучасній школі / І.С. Якиманська. – К.: Вересень, 1996. – 96 с.

Е.И. ШУРИН. ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД КАК ВАЖНОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИИ

Резюме. Рассмотрены отдельные аспекты профессиональной подготовки учителей в контексте значимости личностно ориентированного подхода в обеспечении эффективности учебного процесса. В частности, основное внимание уделено личностно ориентированному подходу в профессиональной подготовке будущих учителей технологий.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, профессиональная подготовка будущих учителей технологий, личностно ориентированное образование, педагогическая деятельность.

O.I. SHURYN. PERSONALITY ORIENTED APPROACH AS AN ESSENTIAL CONDITION FOR THE EFFICIENCY OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGY

The summary. Explores some aspects of teacher training in the context of the importance of personality oriented approach in providing the educational process. Specifically, the main focus is on personality oriented approach in the training of future teachers of technology.

Key words: personality oriented approach, training future teachers of technology, personality-oriented education, teaching activities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф., дійсний член АПСН С.В. Лісова.

Одержано редакцією 11.01.2016 р.

УДК: 378. 147. 091. 33

М.В. ІВАЩЕНКО, Т.Б. БИКОВА

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАСОБАМИ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ

Резюме. У статті розглянуто особливості підвищення ІКТ-компетентності майбутніх учителів до застосування Web-технологій у професійній діяльності. Акцентована увага на проблемі створення інформаційного освітнього середовища, використання Інтернет-ресурсів, вебінарів, форумів, електронних портфоліо у майбутній професійній діяльності у процесі вивчення дисциплін «Нові інформаційні технології та ТЗН», «Інформаційно-комунікаційні технології в початковій освіті», «Інформаційні технології в спеціальності».

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційний освітній простір, Інтернет-ресурси, вебінари, електронне портфоліо.

Постановка проблеми. Однією з головних ознак становлення сучасної цивілізації є пріоритетність інтелекту та виведення наукових знань на рівень базису існування та розвитку людства. В умовах розвитку інформаційного суспільства провідним напрямом реформування і модернізації системи вищої освіти є широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті. Основоположними документами, які регламентують відповідні процеси є Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства (2000 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2000 р.), Закони України «Про концепцію Національної програми інформатизації» (1998 р. зі змінами у 2006, 2011, 2013 рр.), «Про Національну програму

© М.В. Іващенко, Т.Б. Бикова, 2016